

K. A. Gottlund kansansävelmiemme kerääjänä ja tutkijana.

„Kussakin kansassa löytyy aina tyhmiä miehiä, jotka eivät ymmärräk, että kansoin tarkempi tiiustelevinen on mejän isoin viisaus.“

Gottlund kuului niihin viime vuosisadan viisaihin, joissa heräsi voimakas oman kansamme „tiiustelevisen“ halu. Varttuen aikana — viime helmikuun 24:ntenä tuli kuluneeksi 120 vuotta hänen syntymästään —, jolloin kansanlaulun ihailu voitti kaikkialla alaa, leviten pohjoismaihinkin, ei hänen nuorukaismielensä saattanut olla syttymättä tälle harrastukselle, jolle hän sitäpaitsi löysi suotuisan työmaan. Jälkipolvi on hyötynyt enemmän kuin hän itse siitä, että hän kallisti korvansa mitä erilaisimmille asioille ja ilmiöille. Hänen Otavaansa sisältyy paitsi historiaa, runoutta j. n. e. myös kansantietouden eri alat. Yksinpä kansanmusiikki saa paikkansa. Runo- laulun ohella hän kuuli kotipitäjässään Juvalla ja sen ympäristöllä kanteleen- ja sarvensoittoja, ja näiden „loilotusten“ muistiinpanemista hän piti myös kyllin tärkeänä. Keräystyöhön innosti häntä lisäksi ruotsalaisten kansan- laulujen kokoelma, jonka julkaisivat v. 1814 Geijer ja Afzelius. Ja kun hän, omista sanoistaan päättäen, uskoi voittavansa maailman-ennätyksen olemalla ensimmäinen, joka paimensoittoja „ottaapi toimittaakseen“, ei hän tätä työtään arvostele liian vähäiseksi. Asialle on myös ehkä eduksi, ettei hän näytä tunteneen varhaisempia omien kansansävelmiemme muistiinpanoja, jotka tavataan Acerbin ja Tengstömin esityksien yhteydessä¹). Kuulemiaan soittoja hän julkaisi v. 1831 ilmestyneen Otavan 1. osan liitteenä nimellä

¹ Ks. Aika n:o 1 v. 1916.

Suomalaisia

PAIMEN-SOITTOJA

Kantelella ja Sarvella
soitettavia

Toimitettuja ja sanoihin sovitettuja

Carl Ax. Gottlundilta.

Tukhulmissa.

Sävelmiä on luvultaan 20, toisinnot mukaanluettuina; Gottlund on „uskaltanut että joten kuten sovittaa sanoja heihin, jotta sillä paremmin heitä muisteleisimme, ja taitaisi mielessämme pi'ellä, liioitenkin koska niin harvat mejän omisja soitoistamme ovat lauluiksi harjoitelut“.

Mainitut soitot muodostavat laatuaan ensimmäisen huomattavan sävelmäkokoelman, ja niiden arvoa kohottaa vielä se seikka, että ne ovat luotettavia muistiinpanoja, mitä ei voi sanoa likimainkaan kaikista, erittäinkin juuri soitossävelmien keräyksistä. Gottlundilla oli sävelmämuistiinpanoja paljoa enemmänkin, 50:n paikkeille hänen omien sanojensa mukaan. Nähtävästi Otavan lakkautuminen ehkäisi niiden painattamisen. Kuitenkin ovat myöhemmät keräykset ehkä korvanneet tämän tappion.

Gottlund ei pannut kynttiläänsä vakan alle; hän ei jättänyt julkaisunsa tarjoamaa aihetta muiden tutkimisen varaan, vaan kirjoitti samaan Otavaan

Muistutuksia

MEIJÄN VANHOISTA KANSALLISISTA
SOITOISTAMME,

mikä on ensimmäinen suomenkielinen kyhäys musiikintutkimuksen alalta. Jo tämän vuoksi on esitys siksi mielenkiintoinen, että sen tärkeimmät kohdat ansaitsevat laajemmankin yleisön kuin harvinaiseksi käyneen Otavan lukijain huomiota.

„Koska myö kerran olemme ruvenneet perkamaan mejän omiamme vanhuksiamme, ja tarkoittanneet parempoo tietoa ei ainoastaan mejän Runomuksestamme (poesi, skaldekonst), mutta myöskin mejän vanhoin viisaudesta, ja heijän muusta elämästä, että sillä saisimme vähittäin valaistuneeksi mejän omoo tarinamustamme, niin luulemme me että mejän *vanhat*

kansalliset laulamukset (gamla folkmelodier) ovat soitostaankin aivan merkittävät, ettei siitäkään jostaik puhua; tahi myö uskotaan että se olisi ansioksi arvettava, harjoittaa ja ilmoittaa *meijän omoa vanhoa soittamustamme* (musik), sellainen kuin se vielä osottaiksen meijän vanhoissa lauluissa ja soittoissa. Sillä kansan mieli ja ajatus pitäis siinäkin ilmistyä; ikään kuin muissa hänen toimituksissansa. Tahi kansan *soittamuksen* täytyy aina olla yksi puhkaus hänen *tunnosta* (ett uttryck af dess känsla), ikään kuin hänen *Runomuksessansa* puhkistuu hänen *juohtumukset* (liksom dess fantasi röjer sig i poesin).

Meijän tietäksemme ei ouk vielä ykskään ottanut hakeaksensa, sitä vähemmin harjoittaksensa meijän Suomalaista soittamustamme; se on niin kuin meijän muutkin omat laitokset heitetty uneukseen ja pilkkaukseen. Se olisi ollut meillen hauskaksemme, jos joku jo e. n. 500 vuotta sitten olisi kirjaan pistänyt meijän silloin olevaiset Suomalaiset soitot; ja se olkoon tulevillen huvitukseksi, että myö nyt tätä tehään. Mitä näihen iästä tuloo, niin on arvettava, että ne ovat vanhemmat kuin sanottiin, mutta mitenkä sitä soattaneen toistoo? —

Jos Runon *soittamus* eli *laulamus* on niin vanha kuin ite *runot*, niin siinä olisi toistusta kyllä, että hyö ei ouk toisen päivän synnyttämiä. Se on uskottava että *laulamus* ei ainoastaan ouk yhtä vanhaa kuin *laulun sanat*, mutta monta vanhempi, sillä *laulamus* on se piiros johon sanat suljetaan ja sovitetaan, ja koska piiros on aina vanhempi kuin mitä hänessä suljetaan, niin on myöskin runonsoitto paljoa vanhempi kuin ykskään meijän runoista. Meijän runoin ikee ei myö tiijetäk, mutta sitä myö tiijätään että Suomalaiset jo vanhoina aikoina olivat kuuluisat heijän runon laulamisesta, joihen piiroksiin heijän taikaukset ja lointumiset sitten sovitettiin; ja että se sana *Runo* — joka Ruotinkin vanhassa kielessä merkihti sekä *laulua*, että itse *viisautta*, että myös näitä *neniä* (de bokstaefwer) joilla sitä toimitettiin — on peri vanha, nehään siitä, että Odin jo sanotaan heitä harjoittanneen. Tacituksen aikana heitä jo nimitettiin Ruomissa, joka näyttää että hyö mahtaavat olla lähes 2000 aastaikoa vanhat, tahi ennen meijän vuos-lukua.

Jos sen eistä Runot on niin vanhat kuin heijän nimet; kuinka vanhat eikös sitten Runon *soitot* liene, jotka ovat heitä vanhemmat? Mutta siiten on toinen kysymys, jos heitä vanhuudessa laulettiin varsin sillä tavalla kuin nyt, tahi jos eivät hyö ouk ajan kululla jossakussa muuttuneet. Tämä on

tietämätöin, vaan uskottava, että jos hyö oisivat muuttuneetkin, niin se mahtaa olla niin varsin vähä, ettei se meitä eksytä heijän luontoansa tunte-
masta; josta myö kohta tulemme enemmän puhumaan.

Se on oppineilta jo havaittu että kielet olivat vanhuudessa enemmän runolliset (poetiska) ja soitollen tointuvaset (musikaliska, stämda för assonans, harmoni, melodi) kuin nykyisin; että sitä myöten kuin kansa valistuu, niin sitä myöten hään kavottaa myös kielestänsä tätä vanhoo runollista luontoa, joka syntyy puhtaaksi puheeksi;¹ tahi se vaipuu olemasta yksi puhkaus (uttryck) ainoastaan heijän tunnollensa, ja tuloo soveliammaksi toimittamaan heijän ajatuksia ja ymmärtämyksiä. Moni on sen eistä luullut, että kielet vanhuudessa hoastettiin enemmän laulamalla kuin puhumalla, tahi että ihmiset tarkoittivat kielestänsä enemmän eäntää ja sointua², kuin sanoja ja puheita; ja se näyttää kyllä, kuin tämä luulo ei oisi ilman perustuksetak. Jos ei tunnetak muuta, niin tunnetaan että kaikissa kansoissa tavataan lauluja ja soitto-neuvoja (olkoon ne hyvät tahi huonot) jo kaikkiin vanhimmillakin ajoilla. Nähty on myös, ettei muut soitot mielytä sitä roakoo rahvasta, kuin ne jotka hyvin tärisee ja kiljuu heijän korvissaan, sillä heijän kuulo-aistimet ovat aivan karkeet, ja tarvii-
toovat kovoa paukuttamista, ennen kuin heltyyvät. Tästä tuloo että sen valaistamattoman kansan soitto-neuvot ovat kimakkaat ja kiljuvaset eänäs-
tään, niin kuin Ruohtalaisten *Nyckelharppu*, Skottilaisten *Säkkipilli*, ja Lappalaisten *Rumpu* j. n. e.; tästäpä tuloo myöskin että Suomalaiset ovat nykyisin pois-heittäneet kantelettansa, ja remputtaavat nyt pahapäiväisillä vinkuvilla viuluilla. Mutta ettei vanhoina aikoina ouk ollut varsin niin, tavataan vielä heijän vanhasta kauniista soitikasta³, heijän vanhoista kau-
niista laulumuksista, ja heijän suloisesta runomuksesta.

Se on ensinnik mainittava, että Suomalaisilla on oma vanha soitte-
lo kuhuttu *kantele*, joka jo teoltaan osottaa vanhuutta⁴, ja yksinkertaisuutta, ja jota ei tavatak muualla missään. Ettei se ouk vierailta haettu, toista hänen Suomalainen nimensä, ellei sitä selitettäisik Ruomalaisten sanasta *cantare*. Vielä merkillisempi on, että se on luonnostaan niin hilja- ja hellä-
eäninen, että se näyttää ainoastaan olleen tehty suosioitellakseen suru-

¹ Puhe, merk. tässä kohassa puhumus, lukemus, prosa.

² Sointu, ackord. Sointua, ackordera, stamma tillsamman.

³ Soitikas t. soitte-lo, Musikaliskt instrument.

⁴ Se on piiroksestaan melkeen yhen-näköinen kuin Davidin-harppu, jota luetaan yheksi niistä vauhimmista soitte-loista joita tunneimme.

mielisiä ja ala-uloisia (melankolisk, mjeltsjuk), vaan ei iloksi roa'an talonpojallisen rahvan, joka toistaa että kansan mieli ja luonto ei ouk ollut varsin semmoinen kuin nykyisin. Kuin nyt tutkistelemme niitä soittoja joita sillä soitettiin, niin löyvämmä heitäkin ilman mitään pauhamista varsin tyynestä-luonnosta, usseemmittain lauhkia-eänisiä (moll-ton), niin kuin muka muihenkin kansoin vanhimmat laulut.

Kuin nyt tarkemmin tiijustelemme meijän vanhoa Suomalaista soittamustamme, niin havaimme että se on kahellainen; nimittäin ensinnik se joka osoittaaksen meijän vanhoissa kansallisissa lauluissa, eli se joka on soatettu sanoilla, ja joka on jo enemmän antainnaan meärättyihin eäniin. Nämät laulamukset, joissa sanat on jo sovitetut soittoon, tahi jossa soitto on jo ikään kuin taivuttanut ihtiänsä sanoin, luetaan muissa kansoissa kaikkiin vanhimiksi soittamukseksi, johon hyö tutkimisellaan taitaavat tulla tietäviksi. Näihin on meijän Suomalaiset Runon-soitot luettavia. Mutta meillä on vielä yksi toinen soitto-loatu, joka on meijän mielestämme vielä vanhempi, ja jota myö sen eistä eroitamme näistä — se on muka meijän *paimenen-soitot*. Hyö ovat niin vanhat ettei heillä enä lövyyk sanojakaan, ja tietämätöin on, jos sellaisia on milloinkaan löytynyt. Sillä hyö ovat ikään kuin syntyneet meärämättömiltä eäniltä, koska eivät ouk soanneet sanojakaan heihin sopimaan. Hyö ovat nopeemmin loilotuksinna laulettavia, tahi kuin hujauttelemuksia mehässä, annettu sarvella karjallen, Karhuja kajottaakseen, ja korpiin kaikuttaakseen; vaan ei että niillä muka mielyttää miehen mieltä. Kuitenkin ovat hyö meistä varsin suloiset ja rakkaat, sillä hyö muistuttaavat meitä meijän nuoruuen iästämme, ja meijän koti-majoistamme, hyö juohuttaavat meijän mieleemme niitä aikoja jollon meluisimme kotimehissämme, ja jollon heissä kuulimme maankylän tyttö-löihin soittavan sarvillansa, karjan kellon kaikattavan, ja korvissa koiran haukkuavan. Nämät paimenen-soitot ovat muista soittoista luettavia ikään kuin lapsillisia lausumuksia, jotka eivät ouk vielä koventuneet miehen täyvelliseen puheesen.

Että paimenen-soitot ovat kaikkiin vanhimmat, ja ovat ikään kuin syntyneet ihmiskunnan lapsillisessa iässä, nähään siitä, että heitä soitetaan sarviloilla, jotka ovat ne kaikkiin vanhimmat soitikat sukukunnassamme¹.

¹ Meillä löytyy kahellaiset paimenen sarvet, yks on tehty Pukin-sarvesta ilman pulikata, ja toinen on Lehmän-sarvessa, jossa on ylä-peässä puusta.

Myö tunnemme että ne muinoiset kansat ensin vanhuutessa olivat karjan kaitsiat. Sitä luetaan jo vanhassakin testamentissa, Abelista alkain.

Myö uskomme, että jos muillakin kansoilla olisi muka tallella heijän vanhimmat paimenen-soitot, niin ne olisivat ehkä kaikki melkeen yhtäluontoisia², sillä hyö ovat kaikki ikään kuin sarvessa syntyneet, ja kasvaneet näinnä yksisinnä vanhoinna aikoinna. Se on paha kyllä ettei muut kansat ouk ottaneet näistä paremmin voaria, tahi julistanneet heitä muillen, ja se olkoon luettu meillä ansioksemme, jos oisimme muka ensimmäiset jotka ottaapi heitä toimittaaksemme.“

Edelleen selittää G. runolaulua, kiintyen erikoisesti sävelmän rytmi-rakenteeseen. „Viis-neljännessä nivelessä“ laulettavalla sävelmällä hän tarkoittaa samaa tyyppiä, josta jo aikaisemmin Porthan, Tengström ja Acerbi olivat puhuneet. Mutta pitemmälle hän menee oiettaessaan ettei sävelmä, jota „lauletaan nyt kahella vaihoksella“, olisi yhtä alkuperäinen kuin „yksivaihoksinen“, jota moni vieläkin käyttää ja joka on Virossa yleinen. Runosävelmän sukulaisuuden sarven- ja kanteleensoittojen kera osoittaa G. samalla tavoin kuin Acerbi puhuessaan kanteleesta.

„Tällä tavalla nähään että tämä Runon-laulu on varsin yksinkertainen, ja että hänessä juurin-jahkain ei lövyyk muuta kuin yks ainua niveli, jota neljästi kerroitaan eli vaihetaan. Kuin nyt taas tutkistellaan tätä yhteistä niveltä, niin havaimme että hänessä juuri löytyy ne samat viijet äänet, jotka sohaan taipumaan heijän sarvellansa ja kantelellansa. Myö havaimme sen eistä, että koko mejän Runo-soitto ei ouk muuta kuin ainoastaan yks soitu näillä viijellä kielellä, nimittäin sillä tavalla, että kukiin kieli kahesti koputetaan; niinkuin olemme soitto-lehessämme osottanut. Olkoon tämä yksi varma toistus hänen vanhuuestansa. Ettei se ouk ajan-kululla tullut

tehty pulikka. Kumpaisessa on 5 reikee tahi lävee, eivätkä anna usempoa ääntää jos tuskin 5 kaikkiaan, eikä nekään ouk aina yhteläiset, tahi meärätyt. Samaten ei lövyyk mejän vanhemmissa kanteleissamme muta kuin 5 kieltä kaikkiaan, ja 5 ääntä. Ne ovat tehtyt varsin sarvein mukaan, joka osoittaa että hyökin ovat aivan vanhat. Sen eistä mitä soitetaan sarvella pullittamisella, sitä soitetaan Kantelella sormittamisella; ja koska kumpaiset ovat ainoastaan viiskielelliset (pentachordos) niin ovat myöskin kaikki nämät laulut ainoastaan viis-ääniiset.

² Merkillinen on, että muutamat Schveitziläisten tahi Chur-Rheiniläisten ja Tyrolliläisten vanhoista laulamuksista jotka ovat tulleet mejän tiettyviksi, ovat melkeen yhtäläiset luonnostaan, kuin mejän paimenen-soitot.

paljon muutetuksi, on siitä arvattava, että näillä viiellä äänellä ei synny monta vaihtautusta, ja että se on mahotoin tehdä sitä yksinkertaisemmaksi, jos tahtoisimmekin. Koska pitkät Runot ja laulut ovat monessa vuossaassa pysyneet kansan mielessä ja muistossa, kuinka kauvan eikös sitten tämä viis-ääninen sarven-soitto ouk tainut hänessä pysyä.

Nämät Runon-soitot lauletaan Suomessa monenvaihtauksilla, vaan hyö ovat kuitenkin kaikki niin yksin-luontoiset, että heissä jokaisessa hyvin tunnetaan sitä vanhoa peä-nivältä. Virossakin, jossa hyö ovat nimensäkin jo kavottaneet, ja jossa heitä nyt lauletaan muina lauluina toisella nimellä, siinäkin heissä vielä tunnetan sitä heissä olevaa niveltä.

Se toinen loatu näistä mejän *vanhoista lauluistamme*, on toas luonnostaan kahellainen, nimittäin *vanhempia ja uuvempia*. Ne vanhemmat ovat usein Runoin ja paimen-soitoin tapaisia, ikään kuin oisivat ainoastaan sävältynneet heistä. Heijän vanhuutta selitetään siitäkin, että moni heistä ei ouk sen pitempi kuin kaksi niveltä kaikkiaan, ikään semmoiset pian kuin Hottentettilaisten laulut Afrikan eteläisemmässä peässä. Mutta heijän nykyiset sanat ovat myöhäisempinä aikoina heihin sovitettuna; ussein varsin näinnä viimäisinnä vuosinna, josta hyö myöskin useemmittain ovat varsin tyhmit ja ilman arvotak. Ne toiset nykyisemmät laulut, jotka ovat luonnostaan toisia tykkänään kuin ne vanhat, ovat monesti aivan kauniit ja soreet äänestään, ehkä ei heissä löyvyk sitä vanhoa yksinkertaisuutta, jota tavataan toisissa, ja joka on heillen ansioksi luettava. Heissä tavataan jo yksi toinen soitto-johtaus (musikalisk skala), kuin niissä vanhoissa lauluissa; heissäkin jo löytyy sekä ussemmat äänet että puol-ääniä. Meillä oisi mielessämme että aikoa myöten, maamiehilleme toimittaa nämät mejän nykyisemmätkin laulamukset, joista olemme jo koonnut hyvän joukon. Kuitenkin tahomme myö ensin harjoittaa ne vanhat; tämä oisi siitäkin tarpeellinen, että ne rupeavat jo päivä päivältä katoamaan ja häviämään, niin että jos ei heitä nyt pysytettäis mieleemme, niin häviäisivät kuin monet muut, jotka ovat jo joutuneet hukkaan.

Moni ehkä luuloo, että nämä ovat huonoja remputoksia, jotka ainoastaan huvittaa talonpojallista kansoo, ja jotka on heillen vaan ei muillen sopivaisia, ja irstelekset ehkä näillen mejän loilotuksillen, niin kuin ovat jo ennen muka pilkanneet mejän runojamme ja mejän puhettamme. Kusakin kansassa löytyy aina tyhmiä miehiä, jotka eivät ymmärräk, että kansoin tarkempi tiusteeminen on mejän isoin viisaus. Heijän, jotka eivät

ouk tahtoneet ryvetellä suutansa Suomalaisilla sanoilla, antakaamme klavri-
löillensä koputtoo Saksalaisia ja Franskalaisia soittoja, tahi miäkitköön
mieltänsä myöten muita muukalaisia veisuja. Ja kun hyö Harakkoina ovat
sikärtävännään pieniin Sirkuisten tavalla, niin tahomme myö ikään kuin
peipuiset mejän puistikossa lauleskella omalla kielellämme. Ne jotka
paremmin arvaavat asian, ymmärtäävät kyllä, että jos ei mejän soitossa
ouk niin monet ja kauniit visärrökset (drill), niin konstilliset ja komeet
heläjämiset (rulaed, passage) kuin eteläisemmissä kansoissa, niin se on
kuitenkin soma yksinkertaisuustaan, ja synkiä sanoistaan. Ja paitsi sitä,
jos sillä ei oisi muuta arvoa, kuin ainoastaan että on omat, niin siinä oisi
syytä kyllä häntä harjoitellaksemme: „*paremp oma olkinen, kuin vieras
villainen*“.

(Vastapäin enempi)“.

Useissa kohdin emme enää voi yhtyä Gottlundiin, enemmän kuin
kansanrunojen alkuperän tutkimuksessa Lönnotiin tai Ahlqvistiin. Hänen
musikaalinen harrastuksensa on niin suuri, että hän ottaa ratkaistakseen
hyvinkin vaikean kysymyksen: runon ja sävelmän, „sanan ja piiroksen“
ikäsuhteen, kuitenkin tullen pikemmin harhaanviepään kuin oikeaan johto-
päättökseen. G. ei luonnollisesti tarkemmin tunne, vaikkakin hän puhuu
Hottentottilaisten lauluista, luonnonkansojen resitatiivista musiikkia, esim.
loitsuja, joissa sanat muodostavat „piiroksen“, mihin sävelmä kykeytyy ja
— kuten monet tutkijat syyllä väittävät — joiden lausunnasta melodia
suorastaan syntyy. Toisaalta kyllä tavataan samaisilla hottentottien tapai-
silla kansoilla paitsi ihmisäänellä esitettyjä sanattomia sävelmiä, kuten
huhuiluja, myös monenlaisia merkinanto-toitotuksia, joten G. on sikäli
oikeassa, että sarvensoitot ovat perin vanhoja. Mutta tarkastellessamme
hänen julkaisemiaan paimensoittoja, huomaamme hetikohta niiden lähei-
sen sukulaisuuden, minkä G. itsekin myöntää, ei ainoastaan runo-, vaan
useiden vieläpä laulusävelmiemmekin kera. Ja koska edellisistä se tyyppi,
joka rytmillisesti lähinnä vastaa vanhain runojemme säerakennetta, on ylei-
sin koko suomalais-virolaisella runoalueella¹, emme siis saata sanoa, että
runosävelmämme enemmänkuin niistä polveutuneet vanhemmat laulusävel-
mätkään „ainoastaan olisivat sävältynneet heistä“, nim. paimensoitoista,

¹ L a u n i s: Über Art, Entstehung und Verbreitung der estnisch-finnischen
Runenmelodien, s. 99.

vaan on asianlaita päinvastainen;¹ taas se oletamus, jota tosin kukaan ei liene lausunutkaan, että mainittu sävelmätyyppi olisi vaikuttanut runomitamme syntyyn, on tuskin todistettavissa.

Itse runosävelmää analysoi Gottlund sitävastoin asiaan perehtyneen tavalla. Tosin ei „viis-neljännes-nivelistä“ sävelmää, s. o. tyyppiä, jonka säkeet ovat 5-iskuiset, tavata „aivan harvoin“, eikä suinkaan, kuten yleisesti näihin asti on luultu, yksinomaan meillä, — onhan esim. eteläslaaveilta muistiinpantu samaa rytmityyppiä, jota melodiikkinsa puolesta taas ei voi pitää erikoisesti suomalaisena; mutta se hänen arvelunsa, että runosävelmässä, joka nykyään yleisimmin on kaksisäkeinen, „kaksinivelinen“, „se toinen näyttää niin kuin sekin muka ois ainoastaan yksi vaihtaus siitä ensimmäisestä“, osoittaa hänen näkevän, että sävelmätkin ovat läpikäyneet oman vähittäisen kehityksensä yksinkertaisista muodoista lähtien. „Että asia mahtaa olla tällainen, tuloo meillen ikään kuin selvemmäksi jos tarkemmin tutkistellaan mitenkä heitä laulettiin“. Kuitenkin tutkistelemalla eri kansoilta muistiinpantuja lasten-, leikki- y. m. s. sävelmiä, on Gottlundin väite pätevimmin kuin hänen noudattamallaan laulutavan selittämisellä todistettavissa.

Gottlundin musikaalista korvaa kuvastaa lisäksi hänen huomionsa että nykyisemmissä lauluissa tavataan jo „yksi toinen soittojohtaus kuin niissä vanhoissa lauluissa“. Näillä sanoilla onkin runo- ja laulusävelmän melodinen eroavaisuus lyhyesti, vaikka hämärästi määritelty. Hänen todistelujensa vakuuttavuutta heikentää vain tuntuvasti se, että tähän samaan esitykseen on päässyt hyvinkin ristiriitaisia lauseita. Sarvensoittojen hän arvelee olevan muillakin kansoilla „melkeen yhtäluontoisia, sillä hyö ovat kaikki ikään kuin sarvessa syntyneet, ja kasvaneet näinnä yksisinnä vanhoina aikoinna“². Kuitenkin hän on sitä mieltä, että kantele soittoineen kuuluu yksinomaan suomalaisille, vaikka hänen ilmoituksensa mukaan Ota-vaan liitetyt paimensoitot ovat sekä sarvella että kanteleella soitettuja. Ajan tapaan hakee Gottlund kanteleelle vertauskohtia vanhoilta kulttuuri-

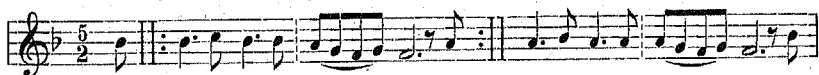
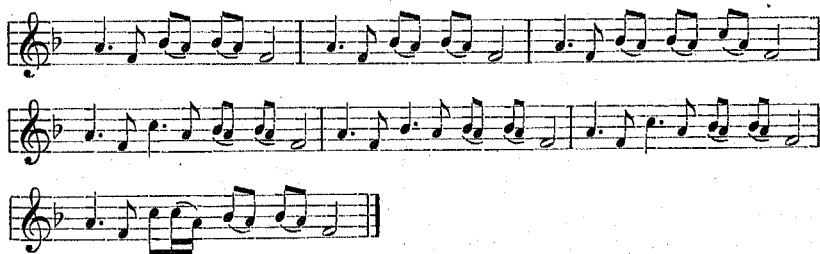
¹ G. erehtyy antamaan sarvelle 5 reikää 4:n asemesta; Virossa on 3 luku yleinen.

² Itse asiassa määrää soitin tuskin muuta kuin sävelmän melodisen asteikon ja ulottuvaisuuden. Silti voimme nykyään mennä Gottlundia pitemmälle ja osoittaa esimerkeillä, että monet eri kansoilla tavattavat, toisaalla soitettut, toisaalla laulettut sävelmät ovat sekä rytmilliseltä että melodiselta rakenteeltaan „melkeen yhtäluontoisia“. Seuraavassa asetamme rinnan suomalaisen „paimenen-

kansoilta, pitäen sen ja Davidin harpun „piirosta“ „melkeen yhen-näköisenä“. Nykyään, jollemme voi muuta sanoa, tiedämme ainakin, että suomalais-virolaisen kanteleen sekä nimitykselle että esineelle tavataan aivan selvä vastine lieftualaisilla¹ ja tulevan tutkimuksen tehtävä on ratkaista, suomalaisillako vai balttilaisilla kansoilla tämä soitin on aikaisemmin ollut käytännössä, ja voidaanko esim. tshuvassien sitä muistuttava kansallissoitin johtaa samasta alkuperästä.

Viulun, uuden tulokkaan historiaa ei Gottlund ryhdykkään selittämään, siksi pahanpäiväisesti „vinkuva“ on hänestä tämä vehje, ja sen voittokulkuun ei hän löydä syvempää syytä kuin kansan „valaistamattomammaksi“ muuttumisen. Meissä on Gottlundin-laisia surkuttelijoita nytkin, jolloin viulu on joutunut saman kohtalon osalliseksi kuin kantele hänen aikanaan ja Länsi-Suomessa jo sitä varhemmin. Mutta me tuskin teemme tämän johdosta Gottlundin johtopäätöstä kansan sivistyskantaan nähden, vaan

loilottamuksen“ (Otavän liite n:o 1) ja vähävenäläisen tuutulaulun (E. Лунева: Народныя пѣсни полтавской губерніи. Матеріалы и изслѣдованія по изуч. народной пѣсни и музыки, Томъ I, Москва 1906. Siv. 251):

Лю - ли, люли, лю-ля - - - та, Го-
нить, хлопци, те-ля - - - та. Лю - - ли, лю-ли. лю-ля - - - та. 2. Те-

Jälkikäe joskus näin, mikä todistaa sävelmän tonalisen yhteenkuuluvaisuuden.

лю - ли, лю-ли, лю - ля - - - та. А

¹ Bartsch: Dainu Balsai.

myönnämme, että käsiharmonikalla on tanssisoittimeksi, jona viulukin on palvellut, sellaisia etuja, ettei ole ihme, jos rahvaan maku kallistuu sen puolelle.

Kirjoituksessa kosketellaan niin laajoja tuthimuksen aloja, ettei sen puitteissa ole voitu kaikkea „toistoq“, mihin ehkä tietoa ja kykyä olisi riittänytkin. Meidän onkin tyydyttävä siihen, että tämä tutkielma, jollemme ota lukuun siihen sisältyviä huomionarvoisia tiedonantoja, pääasiassa on meille, „tulevillen huvitukseksi“, jota Gottlund itsekkin vaatimattomasti paimensoittojen julkaisemisella toivoi. Lisäksi saamme esityksen vanhan-aikaisesta tyylistä savolaismurteineen samaten kuin eräistä säveltaiteen termien suomenkielisistä vastineista ja esteettisten käsitteiden määrittelyistä huomata, kuinka kieleemme näilläkin aloilla on vajaan vuosisadan aikana kehittynyt.

O. Väisänen.
